

(2.) Adventivní výskyt srpku obecného (*Falcaria vulgaris*) a borytu barvířského (*Isatis tinctoria*) v Českém Jiřetíně v Krušných horách / Adventive occurrence of Longleaf (*Falcaria vulgaris*) and Woad (*Isatis tinctoria*) in Český Jiřetín village in the Krušné hory Mts.

Abstract: In 2019 we recorded *Falcaria vulgaris* and *Isatis tinctoria* in Český Jiřetín village (Most county) in 601 and 785 m a. s. l., respectively. These are the first records of adventive occurrence of two relative thermophilous vascular plant taxa in the cold climatic region of Krušné hory Mts. Therewithal, the finding of *Isatis tinctoria* is the new altitudinal maximum of the species in the Czech Republic.

Keywords: *Falcaria vulgaris* L., *Isatis tinctoria* L., altitudinal maximum, flora, Krušné hory Mts., adventive species

Falcaria vulgaris L. (srpek obecný)

85. Krušné hory, 5247c: **Český Jiřetín** (distr. Most): ruderalizovaný okraj cesty k hraničnímu přechodu, 20 m vjv. od mostku přes Flájský potok, 50°42'25.43"N, 13°32'25.52"E, 601 m n. m., pouze 3 rostliny v jediném místě (leg. V. Joza 25.VI.2019, herb. Oblastní muzeum a galerie v Mostě).

Srpek obecný je druh s eurosibiřským tempetárním rozšířením, který chybí v původní květeně podstatné části západní Evropy. Zavlčen byl do severní Evropy, severní Asie, Blízkého východu, na východ Severní Ameriky, do západní části Sibiře a dočasně také do Alžírsko (SLAVÍK 1997, KEW SCIENCE 2019). V České republice patří mezi původní druhy rostlin, přičemž roste poměrně běžně na suchých travnatých a křovinatých stráních, mezích, železničních a silničních náspech, v úhorech, okrajích cest, lemech polí a dalších nelesních stanovištích. Těžiště jeho výskytu je v termofytiku a v klimaticky příznivých částech mezofytika. V severozápadních Čechách roste na příhodných stanovištích roztroušeně až hojně.

Při průzkumu flóry litvínovské části Krušných hor byl srpek obecný 25. června 2019 náhodně objeven v Českém Jiřetíně v blízkosti státního hraničního přechodu Český Jiřetín – Deutschgeorghenthal na místě někdejší vietnamské tržnice. Celkem 3 nalezené rostliny rostly na šterkovitém podkladu poblíž asfaltové cesty v rozvolněném nízkém porostu ruderalní vegetace. Doklad je uložen v herbáři Oblastního muzea a galerie v Mostě. Původ rostlin je nejasný, protože druh neroste nikde v okolí a není vůbec uváděn z Krušných hor, a to ani z jejich české, ani z německé části (HARDTKE & IHL eds. 2000: 308). Vzhledem k náleзовým okolnostem sem byl druh pravděpodobně zanesen viatickou migrací, což naznačuje i zdejší poměrně velký automobilový provoz. Tato málopočetná populace zřejmě bude jen přechodná.

Druh dosud nebyl uveden z fytogeografického okresu 85. Krušné hory (SLAVÍK 1997), stejně jako zřejmě z žádného jiného fytochorionu oreofytika v České republice (PLADIAS 2019). Tento izolovaný nále z v poměrně značné nadmořské výšce nálezu (601 m n. m.) patří mezi nejvýše položené lokality druhu v České republice. Výškové maximum druhu je známo z ca 680 m n. m. z Vlkovic u Mariánských Lázní (SLAVÍK 1997). Další nálezy přesahující 600 m n. m. jsou známy např. z Úšovic (Tájek 2003 in AOPK ČR 2019) a Pistova (Tájek 2014 in AOPK ČR 2019); obě lokality leží také na Mariánskolázeňsku.

Isatis tinctoria L. (boryt barvířský)

85. Krušné hory, 5247d: **Český Jiřetín** (distr. Most): šterková cesta z Horní Vsi k Puklé skále (kóta 840) jv.–vjv. obce, 0,32 km jz. kóty 826 (Jilmový vrch), 50°42'00.80"N, 13°35'03.90"E, 785 m n. m., pouze 1 rostlina (leg. P. Zdvořák 5.VII.2019 PRC¹⁴).

¹⁴ Zkratky herbářových sbírek jsou uvedeny podle databáze Index herbariorum (THIERS 2019)

Boryt barvířský není původním taxonem v České republice. Jedná se o archeofytní druh (PYŠEK et al. 2012), který pochází z jihovýchodní části Evropy a východního Středozeří, ale druhotně roste téměř v celé Evropě, střední a východní Asii a Severní Americe. Druh roste na skeletovitých, obvykle bazických nebo neutrálních, živinami středně bohatých půdách (KIRSCHNER & SUTORÝ 1992). V České republice osidluje převážně narušené xerothermní stráně a skalní stepi, náspy železničních tratí, okolí cest a deponie po těžbě kamene v oblasti českého a moravského termofytika, kde může místy povolna potlačovat původní rostlinná společenstva širokolistých a úzkolistých suchých trávníků. Lokálně může mít až charakter invazního druhu. Do oblasti mezofytika zasahuje spíše výjimečně (KIRSCHNER & SUTORÝ 1992, Kořínková et al. in MLÍKOVSKÝ & STÝBLO eds. 2006: 112).

Druhý z autorů našel tento druh dne 5. července 2019 na osluněném šterkovém podkladu při okraji cesty (červená turistická značka) vedoucí z Českého Jiřetína k vodní nádrži Fláje, jihozápadně od Jilmového vrchu (kóta 826). Rostl v nadmořské výšce 785 m a to pouze v jednom plodícím exempláři, který byl sebrán a uložen jako doklad v herbáři Univerzity Karlovy v Praze (PRC). Druh sem byl nejpravděpodobněji zavlečen při úpravě místní šterkové cesty; jinde v Krušných horách se pravděpodobně nevyskytuje (cf. KIRSCHNER & SUTORÝ 1992, HARDTKE & IHL eds. 2000: 384, Kořínková et al. in MLÍKOVSKÝ & STÝBLO eds. 2006: 112, PLADIAS 2019).

Dosud nejvýše položený adventivní výskyt byl u nás zaznamenán ve Velešíně v okrese Český Krumlov v nadmořské výšce ca 550 m (KIRSCHNER & SUTORÝ 1992). Nově nalezená lokalita tak posouvá výškové maximum adventivního výskytu tohoto taxonu v České republice o více než 200 metrů. I v tomto případě lze však očekávat, že zdejší výskyt bude jen přechodný.

- AOPK ČR (2019): *Nálezová data ochrany přírody*. [On-line: <https://portal.nature.cz/nd/>]. Použito 19. 10. 2019]
- HARDTKE H. J. & IHL A. [eds.] (2000): *Atlas der Farn- und Samenpflanzen Sachsens*. – In: Materialien zu Naturschutz und Landschaftspflege. Sächsisches Landesamt für Umwelt und Geologie, Dresden. 806 pp.
- KEW SCIENCE (2019): *Plants of the world online*. [On-line: <http://powo.science.kew.org/>]. Použito 19. 10. 2019]
- KIRSCHNER J. & SUTORÝ K. (1992): *Isatis L. – boryt*. – In: Hejný S., Slavík B., Kirschner J. & Křisa B. [eds.], *Květena České republiky, Vol. 3*: 42–45. Academia, Praha.
- MLÍKOVSKÝ J. & STÝBLO P. [eds.] (2006): *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. – Český svaz ochránců přírody, Praha. 496 pp.
- PLADIAS (2019): *PLADIAS. Databáze české flóry a vegetace*. [On-line: <https://pladias.cz/taxon/>]. Použito 19. 10. 2019]
- PYŠEK P., DANIHELKA J., SÁDLO J., CHRTEK J. JR., CHYTRÝ M., JAROŠÍK V., KAPLAN Z., KRAHULEC F., MORAVCOVÁ L., PERGL J., ŠTAJEROVÁ K. & TICHÝ L. (2012): Catalogue of alien plants of the Czech Republic (2nd edition): checklist update, taxonomic diversity and invasion patterns. – *Preslia*, Praha 84: 155–255.
- SLAVÍK B. (1997): *Falcaria Fabr. – srpek*. – In: Slavík B., Chrtek J. jun. & Tomšovic P. [eds.], *Květena České republiky, Vol. 5*: 316–317, 335–336. Academia, Praha.
- THIERS B. M. (2019): *Index herbariorum. A global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium*. [Online: <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/>]. Použito 30. 10. 2019]

Vít Joza¹, Pavel Zdvořák²

Adresy autorů:

¹ Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Čsl. armády 1360/35, CZ-434 01 Most, e-mail: vjoza77@gmail.com

² Herbářové sbírky Univerzity Karlovy, Benátská 2, CZ-128 01 Praha, e-mail: pavel.zdvorak@gmail.com